

**Krzysztof Strzelecki**

Akademia Pomorska  
Słupsk

## **ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZOWA I TURYSTYCZNA GMINY MIASTKO**

### **LANDSCAPE AND TOURIST APPEAL OF MIASTKO COMMUNE**

**Zarys treści:** Celem artykułu jest zaprezentowanie walorów krajobrazowych i turystycznych gminy Miastko. Omówione w nim zostały zasoby i walory turystyczne z podziałem na walory przyrodnicze oraz pozaprzyrodnicze (antropogeniczne). Przedstawiono również kwestię dostępności turystycznej gminy, uwzględniając istniejące trasy turystyczne. Znajomość charakterystyki fizycznogeograficznej terenu pozwoliła wytyczyć i zaproponować trasę autorską, to zaś pomogło w powiązaniu poszczególnych elementów środowiska naturalnego w przyrodniczą całość, potrzebną do oceny atrakcyjności terenu pod względem krajobrazowym i turystycznym.

**Słowa kluczowe:** gmina Miastko, walory, krajobraz, turystyka

**Key words:** Miastko commune, values, landscape, tourism

#### **Zasoby i walory turystyczne**

Zasoby i walory turystyczne traktowane są jako jeden z głównych czynników przyciągających turystów. Określenie *zasoby turystyczne* oznacza „występujące obiektywnie elementy środowiska geograficznego, które dopiero po dokonaniu przez turystę odpowiedniej oceny mogą stać się walorami turystycznymi”. Tym samym określenie *walory turystyczne* oznacza „całość elementów środowiska naturalnego i pozaprzyrodniczych (kulturowych lub inaczej antropogenicznych), które są przedmiotem zainteresowania turystów i decydują o atrakcyjności turystycznej danego miejsca, miejscowości lub obszaru” (Kowalczyk 2001).

Zdaniem J. Warszzyńskiej i A. Jackowskiego (1979) walory turystyczne obejmują „zespół elementów środowiska naturalnego oraz elementów pozaprzyrodniczych, które – wspólnie lub każde z osobna – są przedmiotem zainteresowania turysty (decydują one o tzw. atrakcyjności turystycznej)”.

Władysław W. Gaworecki (2000) walory turystyczne określił jako „podstawowe dobra turystyczne, które definiuje się jako zespół dóbr danych przez naturę, historię lub działalność ludzką, na które występuje popyt turystyczny”.

Według A. Kowalczyka (2001) najogólniej walory turystyczne można podzielić na: walory przyrodnicze dla turystyki masowej (np. morze, góry, wody śródlądowe, obszary o atrakcyjnym krajobrazie), turystyki kwalifikowanej (np. do uprawiania turystyki górskiej i wspinaczkowej, speleologii, wędkarstwa, żeglarstwa, turystyki ekologicznej); walory pozaprzyrodnicze (kulturowe lub antropogeniczne) dla turystyki masowej (np. wykopaliska archeologiczne, zabytkowe obiekty sakralne, obronne lub rezydencje, zespoły urbanistyczno-architektoniczne, ośrodki turystyczno-wypoczynkowe, muzea i galerie sztuki, sklepy, restauracje, obiekty kulturalno-rozrywkowe, miejsca kultu religijnego, folklor) oraz turystyki kwalifikowanej (np. muzea specjalistyczne, obiekty nowoczesnej architektury).

Biorąc pod uwagę motywy, jakimi kieruje się turysta, T. Lijewski i in. (1992) podzielili walory turystyczne na: wypoczynkowe (służące regeneracji sił fizycznych i psychicznych); krajoznawcze (stanowiące przedmiot zainteresowań poznawczych); specjalistyczne (umożliwiające uprawianie różnych form turystyki kwalifikowanej). Za walory krajobrazowe autorzy uważają „obiekt materialny lub przejaw kultury duchowej, stanowiący przedmiot zainteresowania turystów”.

## **Położenie geograficzne**

Obszar gminy Miastko położony jest w środkowo-zachodniej części województwa pomorskiego, w powiecie bytowskim. Od zachodu graniczy z województwem zachodniopomorskim, od północy z gminami Kępice, Trzebielino i Kołczygłowy, od wschodu z gminami Tuchomie i Lipnica, od południa z gminą Koczała. Pod względem wielkości (467 km<sup>2</sup>) omawiana gmina jest największa wśród 123 gmin województwa pomorskiego. Zamieszkuje ją 19 968 osób, w tym Miastko 11 338 osób, przy średniej gęstości zaludnienia wynoszącej 43 os./km<sup>2</sup> (*Plan rozwoju lokalnego...* 2004).

W układzie regionalizacji fizycznogeograficznej Polski według J. Kondrackiego (2000) gmina Miastko zajmuje obszar leżący w obrębie podprovincji Pojezierza Południowoobałtyckie, makroregionu Pojezierza Zachodniopomorskie oraz mezoregionów: Pojezierza Bytowskiego i południowej, niewielkiej części Wysoczyzny Polanowskiej.

Pojezierze Bytowskie zajmuje północno-wschodnią część Pojezierza Zachodniopomorskiego. Cechą charakterystyczną tego mezoregionu jest położenie w granicach strefy moren czołowych maksymalnego zasięgu lądolodu fazy pomorskiej zlodowacenia północnopolskiego. Wzniesienia moreny czołowej osiągają tu znaczne wysokości i dochodzą w Górach Szybskich w rejonie Miastka do 237,5 m n.p.m. i do 256,0 m n.p.m. pod Bytowem na Wzgórzach Siemierzyckich. Od północy do Pojezierza Bytowskiego przylega Wysoczyzna Polanowska, od południa sandrowa Równina Charzykowska, od zachodu Pojezierze Drawskie, od wschodu Pojezierze Kaszubskie.

Naturalne granice omawianej gminy, wyodrębniające się z Pojezierza Bytowskiego Wysoczyzną Miastecką, tworzą obszar leżący między rynną Jeziora Bobięcińskiego Wielkiego od zachodu a doliną górnej Wieprzy oraz rynną jezior Skąpego, Kamień i Głębokiego od wschodu. Północne granice sięgają wysoczyzn Polanowskiej, Dretyńskiej i Łobzowskiej, a południowe obejmują wysoczyzny Miłocicką oraz Piaszczyńską ze skrajnymi morenami czołowymi fazy pomorskiej.

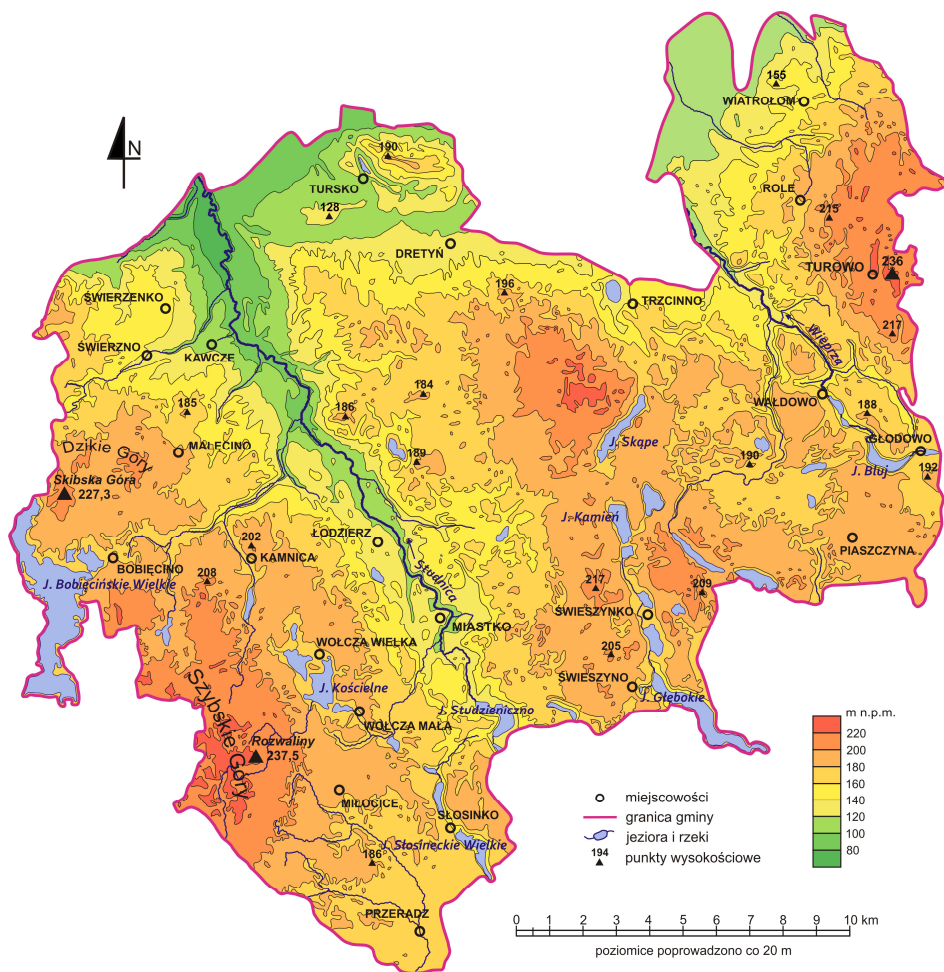
### **Ukształtowanie powierzchni**

Zasadniczym elementem hipsometrycznym obszaru gminy Miastko jest główna oś orograficzna Pomorza, zorientowana tu z południowego zachodu na północny wschód. Pokrywa się ona z przebiegiem strefy marginalnej fazy pomorskiej zlodowacenia bałtyckiego.

Obszar wysoczyzny morenowej omawianej gminy ma bardzo zróżnicowaną morfologicznie powierzchnię, o charakterze falistym lub pagórkowatym. Największy wpływ na jej urozmaicenie wywierają liczne moreny czołowe, rynny polodowcowe i doliny rzeczne oraz zagłębienia wytopiskowe.

Tereny położone najwyżej występują w południowo-zachodniej części gminy, osiągając w Górach Szybskich – Rozwaliny wysokość 237,5 m n.p.m. oraz w części północno-wschodniej dochodząc w okolicach Turowa do 236,0 m n.p.m. Tereny najniżej położone, 70-80 m n.p.m., obejmują dno doliny Studnicy w północno-zachodniej części gminy, w rejonie Świerzenka (ryc. 1). Dolina ta jest rynną polodowcową, którą w okresie formowania się szlaku Pradoliny Pomorskiej następowało odwadnianie strefy moren czołowych obszaru Miastka. Tereny o rzeźbie falistej, charakteryzujące się łagodniejszymi spadkami, występują w okolicy Miłocic, Wołczy Wielkiej oraz w strefach przydolinnych, zaś obszary bardziej równinne – w rejonach Słosinka, Przeradza, Świerzenka, Turska, Dretynia oraz w północno-wschodniej części gminy na terenie zalesionym (por. ryc. 1). Wysokości względne, wynoszące 20-30 m, związane są więc ze strefami odpowiadającymi wysokościom silniej wykształconych moren czołowych. Wysokości te wzrastają w sąsiedztwie rynien polodowcowych lub zagłębień wytopiskowych do 50-70 m, a nawet wartość tę przekraczają. Deniwelacje terenu 30-50 m występują natomiast na wysoczyznach morenowych.

Gmina Miastko odznacza się rzeźbą młodoglacjalną charakteryzującą się świeżością i różnorodnością form morfologicznych, a duże zróżnicowanie tej rzeźby jest jednym z podstawowych atutów gminy. Rzeźba ta podnosi atrakcyjność krajobrazową i łącznie z innymi walorami przyrodniczymi (m.in. znaczną liczbą jezior polodowcowych) stwarza dogodne warunki do rozwoju różnych form turystyki.



Ryc. 1. Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Miastko  
 Fig. 1. Ground shape of the Miastko commune

## Wody

Gmina Miastko leży w strefie wododziałowej Pojezierza Pomorskiego. Wzniesienia czołowomorenowe wyznaczają tu trzy kierunki spływu wód: północno-zachodni, południowo-wschodni i południowo-zachodni.

Do bezpośredniej zlewni bałtyckiej należy rzeka Wieprza, która wypływa z jeziora Kołoleż na wysokości 170 m n.p.m. w okolicach Głódowa. Całkowita długość rzeki wynosi 140,3 km, a powierzchnia jej dorzecza liczy 2172,7 km<sup>2</sup>. Przepływająca przez Miastko rzeka Studnica, długości 38 km i dorzeczu liczącym 315 km<sup>2</sup>, bierze swój początek w leżącym na południowym wschodzie od miasta jeziorze rynno-



które dzielą się na trzy podstawowe typy: rynnowe, morenowe i oczka polodowcowe (tab. 1, ryc. 2).

W gminie Miastko znajduje się 11 unikatowych w skali Europy i kraju jezior lobeliowych, uznanych za użytki ekologiczne. Zaliczają się do nich jeziora: Byczyńskie, Bobięcińskie Wielkie, Bobięcińskie Małe, Dolskie, Kościelne, Kwisno Duże, Piasek, Wołczyca (Kistowski 2000) oraz trzy rezerwaty wodne: Orle, Kamień i Smołowe. Zbiorniki te zawdzięczają swoją nazwę relikтови borealno-atlantyckiemu – lobelii jeziornej. Często wraz z nią występują dwie inne – poryblin jeziorny i brzeżycza jednokwiatowa. Rośliny te ze względu na bardzo wąską skalę tolerancji ekologicznej i wyłączone występowanie w jeziorach oligotroficznych (skąpożywnych, bogatych w tlen, przeważnie kwaśnych, o bardzo czystej wodzie) są objęte ochroną. Duże znaczenie mają również walory kulturowe, estetyczne i krajobrazowe tych akwenów.

Tabela 1

Typy genetyczne jezior gminy Miastko (*Plan rozwoju lokalnego...* 2004)  
Genetic types of the lakes in Miastko commune

Typ genetyczny jeziora	Charakterystyka i sposób powstawania misy	Najciekawsze akweny dla funkcji rekreacyjnej (pow. w ha; głęb. maks. w m)
Jeziora rynnowe	długie, wąskie, o stromych brzegach i zróżnicowanej rzeźbie dna; powstałe w wyniku niszczącej działalności pod lodowcem	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Dolskie (34,8; 30,0)</li> <li>• Głębokie (139,0; 21,9)</li> <li>• Piasek (42,0; 30,1)</li> <li>• Skąpe (64,2; 26,4)</li> <li>• Słosineckie Wielkie (41,5; 8,1)</li> <li>• Studzieniczno (64,1; 19,9)</li> <li>• Świeszyńskie (31,6; 14,6)</li> </ul>
Jeziora morenowe	duże, płytkie, o urozmaiconych kształtach, brzegach łagodnych i płaskich; liczne zatoki, półwyspy, wyspy; powstałe na skutek nierównomiernego osadzania materiału lodowcowego	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Bobięcińskie Małe (32,5; 5,6)</li> <li>• Bobięcińskie Wielkie (524,6; 48,0)</li> <li>• Kościelne (72,5; 17,8)</li> <li>• Wołczyca (36,5; 8,0)</li> </ul>
Oczka polodowcowe	drobne, o niewielkiej powierzchni, kształcie regularnym okrągłym lub owalnym; powstałe wskutek wytapiania się brył martwego lodu zagrzebanego w osadach polodowcowych	jeziora te stanowią najliczniejszą grupę prawie równomiernie rozmieszczoną na całym obszarze gminy

Położone wśród wzgórz morenowych i lasów, jeziora w tej gminie mają bardzo korzystne warunki klimatyczne. Mikroklimat ten ma duży wpływ na kształtowanie się warunków termicznych powietrza atmosferycznego oraz wody. Średnie temperatury czerwca, lipca i sierpnia w strefie jezior są wyższe o 1,5-2,6°C niż na ich obrze-

zach. Temperatura wody w jeziorach w sezonie kąpielowym wynosi średnio 18-20°C, maksymalna 25°C, a minimalna 13-15°C (Czerwiński 2000).

## **Klimat**

Gmina Miastko należy do pomorskiej dzielnicy klimatycznej, która obejmuje prawie cały obszar pojezierzy pomorskich. Krajinę tę charakteryzuje wpływ wzajemnego oddziaływania mas powietrza oceanicznego (na które nakłada się bezpośredni wpływ Bałtyku) i kontynentalnego, co sprawia, że warunki klimatyczne są tu dość zmienne i kontrastowe. Średnia roczna temperatura powietrza na obszarze gminy wynosi 6,9-7,0°C, w okresie letnim (VI-VIII) 14,3-16,6°C. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec. Sezon rekreacyjny trwa tutaj 135-145 dni, natomiast kąpielowy rozpoczyna się około 20 czerwca i trwa do około 2 września, czyli 70-76 dni (Czerwiński 2000). Sezon zimowy wiąże się z możliwością uprawiania sportów zimowych (narcciarstwa, saneczkarstwa), ale w gminie Miastko nie jest on określony. Warunki klimatyczne (stosunkowo duża liczba, bo wynosząca 50-70 dni, z pokrywą śnieżną) oraz takie walory przyrodnicze, jak zróżnicowanie i rzeźba terenu (nachylenie stoków), a także duże powierzchnie leśne sprzyjają jednak turystyce zimowej, przede wszystkim uprawianiu biegów narciarskich. Duży wpływ na lokalny klimat obszaru miastecznego wywierają stosunki hipsometryczne, znaczna lesistość, główne obszary orograficzno-morfologiczne oraz centralne położenie w regionie Pomorza.

## **Roślinność**

Obszar gminy Miastko należy do dwóch krain geobotanicznych: bałtyckiej krainy lasów bukowych i mieszanych oraz zachodniopolskiej krainy lasów mieszanych i sosnowych z udziałem buka.

Lasy na terenie gminy zajmują powierzchnię 22 873 ha, co stanowi 49,6% jej ogólnej powierzchni. Duże zwarte kompleksy występują w zachodniej i północnej części gminy, zajmują przede wszystkim strefę wysoczyzn pagórkowatych i moren czołowych, z najintensywniejszym urzeźbieniem i znacznymi spadkami. W składzie gatunkowym dominują drzewostany iglaste (ok. 75% ogólnej powierzchni leśnej), a głównym składnikiem jest sosna. Pod względem struktury siedliskowej największą powierzchnię (ok. 62,5%) zajmują siedliska borowe – boru świeżego i boru mieszanego świeżego (*Diagnoza stanu...* 1996). Bór świeży charakteryzuje się drzewostanem sosnowym, czasem z domieszką brzozy brodawkowatej oraz sporadycznie dębu bezszypułkowego. Krzewów z reguły brak, natomiast bujnie rozwija się runo złożone głównie z krzewinek (borówki czernicy, wrzosu, borówki borusznicy) i wąskolistnych traw (śmiałek pogięty, kostrzewa owcza). Oprócz tych gatunków spotyka się kępy paproci narecznicy krótkoostnej, wiele charakterystycznych gatunków mchów i przede wszystkim liczne gatunki grzybów. Są to lasy świetliste, pachnące żywicą, a ze względu na luźny drzewostan łatwo dostępne i odpowiednie dla turystyki.

Część lasów wchodzi w obręb obszarów chronionego krajobrazu, które pełnią rolę otulinową dla terenów szczególnej ochrony oraz korytarzy ekologicznych. W gminie Miastko położone są dwa obszary chronionego krajobrazu: nr 6 „Źródłiskowy obszar rzeki Brdy i Wieprzy na wschód od Miastka”, o powierzchni 11 776 ha, oraz nr 7 „Jezioro Bobięcińskie Wielkie ze Skibską Górą”, o powierzchni 3328 ha.

## **Gleby**

Gleby gminy Miastko powstały w przewodzie z osadów, które pozostawił lodowiec i jego wody roztopowe: z glin, piasków i żwirów oraz utworów pyłowych pochodzenia wodnego. W wielu miejscach skałę macierzystą gleb stanowią utwory młode, holoceniowe, głównie aluwia w dolinach rzek, torfy i odsłonięte złoża osadów jeziornych, tzw. gyttii. Największe znaczenie mają cztery typy genetyczne gleb: biellicowe i płowe, brunatne, rdzawe oraz bagienne.

Można zauważyć, że w strefie czołowomorenowej największe zwarte powierzchnie zajmują gleby biellicowe i płowe w różnych odmianach. Na wysoczyznach dennomorenowych, na zapleczu moren czołowych na północy gminy przeplatają się mozaikowo tereny gleb biellicowych i płowych oraz rdzawych, a znikomy udział mają gleby brunatne. Gleby bagienne, towarzyszące obniżeniom terenu, tworzą niewielkie i odizolowane wyspy. Bardzo rzadko, w rozproszeniu, spotkać też można płyty czarnych ziem.

Zmienność w budowie geologicznej, wynikająca z przemieszania osadzonego materiału lodowcowego, miała znaczny wpływ na kształtowanie się wartości bonitacyjnej gleb. Niska ich bonitacja i zróżnicowane stosunki wodne stanowią barierę ograniczającą zakres i kierunki produkcji rolniczej. Dlatego lansowana od paru lat w gminie Miastko agroturystyka stała się jednym ze sposobów na ożywienie wsi i gospodarstw jako dodatkowe źródło dochodu. Ta forma wypoczynku stworzyła możliwości rozwoju turystyki pobytowej grupowej oraz rodzinnej turystyki weekendowej. Turystom preferującym tę formę spędzania wolnego czasu dogodne warunki na terenie gminy zapewniają gospodarstwa agroturystyczne, znajdujące się m.in. w Głodowie, Okuninie, Przęsinie, Trzcinnie, Turowie, Wałdowie, Węgorzynku i Wołczy Małej.

## **Dostępność turystyczna**

Połączenie z krajem zapewniają gminie i Miastku dogodne szlaki komunikacyjne: droga krajowa nr 21 Miastko–Słupsk, droga krajowa nr 20 Szczecinek–Miastko–Bytów oraz droga międzyregionalna nr 206 Miastko–Koszalin. Przez dzisiejszy teren gminy przebiega linia kolejowa relacji Szczecinek–Słupsk, która jest linią lokalną, lecz podstawową dla regionu. Jej długość w granicach administracyjnych gminy wynosi 28 km. Komunikacja zbiorcza, opierająca się głównie na liniach autobusowych, w sposób zadowalający pokrywa obszar całej gminy. Korzystne jest usytuowanie w Miastku dworca kolejowego i autobusowego obok siebie, co stwarza moż-

liwość przesiadek pociąg – autobus. Wewnętrzna struktura organizacyjna gminy to 28 sołectw i 33 wsi obrębowych (ryc. 3).

W opisywanej gminie znajduje się wiele miejsc do biwakowania. Wszystkie są ogrodzone, mają urządzenia do odpoczynku oraz wyznaczone stanowiska na palenie ognisk. Położone są nad jeziorami: Byczyńskim, Skapym, Okuninko i Trzcinnu, Bluj w Głodowie, Słosineckim w Słosinku, Głębokim w Świeszynie oraz Wolczyca w Wolczy Wielkiej.



Ryc. 3. Komunikacja i osadnictwo na terenie gminy Miastko

Fig. 3. Communication and settlements in Miastko commune

Na terenie gminy przebiegają lub biorą początek znakowane piesze szlaki turystyczne, które z powodzeniem nadają się na szlaki turystyki rowerowej, a zimą – narciarskiej. Szlaki te mają zróżnicowany stopień trudności, można je łączyć i pokonywać w czasie kilkudniowych wycieczek. Turystyczne trasy piesze to: szlak niebieski „Krainy lasów i jezior” (112 km); szlak czarny „Doliną Wieprzy i Studnicy” (71 km); szlak zielony „Krajobrazów młodogłacjalnych” (82 km); szlak żółty „Doliną Brdy” (51 km). Trasy rowerowe mają swoje numery oraz odpowiadające im kolory, a łączna ich długość wynosi 132 km. Ciekawe są również trasy turystyczne kajakowe: Wieprzą (spływ 5-6-dniowy), Studnicą (na przebycie trasy dostępnej tylko dla wprawnych potrzebca całego dnia), Brdą (na przebycie całego szlaku potrzeba przynajmniej 11 dni).

### **Śladami dawnych majątków ziemskich gminy Miastko**

Jeszcze w XV stuleciu cały obszar dzisiejszej gminy Miastko stanowił jedną olbrzymią puszcę z nielicznymi osadami bartników, myśliwych i rybaków. Pierwsze istotne przemiany w krajobrazie kulturowym na ziemi miasteczkiej dokonały się w XVI-XVII wieku, czyli w czasach przynależności do księstwa zachodniopomorskiego. Dostatek terenów pod osadnictwo i potrzeba szukania dróg zasiedlenia ziem popuszczających sprawiała, że ścigały tutaj coraz liczniejsze grupy kolonistów z ziem związkowych państw niemieckich, m.in. z odległej Dolnej Saksonii. Osadzańi byli często w istniejących już wcześniej wsiach, o czym świadczą pierwotne polskie nazwy miejscowości.

Trasa po gminie Miastko, długości ok. 53 km, została zaprojektowana dla zmotoryzowanych, ale również doskonale nadaje się dla rowerzystów, którzy mogą ją pokonać w ciągu dwóch dni, zatrzymując się np. w gospodarstwie agroturystycznym w Wałdowie. Rozpoczyna się ona i kończy w Miastku, prowadzi przez miejscowości: Świeszyno–Świeszynko–Piaszczyzna–Wałdowo–Trzcinnno–Dretyń–Tursko.

Szlak po wschodniej części gminy początkowo prowadzi drogą nr 206 w kierunku Bytowa. Za Miastkiem skręcamy w prawo, w drogę wiodącą do lotniskowej miejscowości Świeszyno, oddalonej o ok. 6 km. Świeszyno otoczone jest trzema jeziorami: Głębokim (Pietrzykowskie Duże), Świeszynskim i Starzeńskim (poza terenem gminy), co uczyniło z niego atrakcyjną bazę turystyczną. Położenie ośrodków wczasowych i akwenów wśród wzgórz morenowych (do 160 m n.p.m.) oraz grzybnych lasów stwarza wręcz niepowtarzalne warunki do wypoczynku dla ludzi stęsknionych za ciszą. Jeziora Świeszynskie i Głębokie łączy Brda, która jest jedną z najpiękniejszych rzek, a zarazem najciekawszym szlakiem kajakowym na Pomorzu Zachodnim.

Opuścmy Świeszyno i udajemy się w kierunku Świeszynka, odległego o ok. 2 km. Osada ta leży przy południowym brzegu jeziora Siadło. Znajduje się w niej odrestaurowany dwór z XIX wieku.

Za Świeszynkiem, po przejechaniu około 0,5 km, dojeżdżamy do drogi nr 206. W tym miejscu warto zboczyć z trasy, skręcić w lewo, a potem w prawo w drogę do Szydlic i dotrzeć po 3 km do trzech unikalnych kompleksów śródleśnych jezior łobeliowych: Orlego, Kamień i Smołowego – objętych ochroną rezerwatową, położonych wśród wzgórz morenowych wysokości 180 m n.p.m. Przy drodze do rezerwa-

tów florystycznych znajduje się głąz narzutowy o obwodzie 10 m, wysokości 1,4 m, długości 3,5 m i szerokości 2,4 m.

Wracamy do miejsca, gdzie zjechaliśmy z trasy, i udajemy się dalej do miejscowości Piaszczyzna, oddalonej o około 5,5 km na wschód. Po drodze mijamy najpierw z lewej strony Jezioro Dolskie i zaraz z prawej jezioro Piasek. Dwór we wsi nie przetrwał do dziś, zachował się tylko park dworski z XIX wieku, obejmujący około 2 ha, otoczony żywopłotem ze starych grabów. Ponadto znajduje się tu nowy kościół z przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku. Po wschodniej stronie drogi w tej wsi przez całe stulecia przebiegała granica pomorsko-polska (później niemiecko-polska).

Za Piaszczyzną, drogą prowadzącą na północ, po 3,5 km dojeżdżamy do miejscowości Wałdowo. Wieś położona jest przy jeziorach Wałdowskim i Wałdowskim Małym. Łączy je wypływająca z jeziora rzeka Wieprza, stanowiąca znany i atrakcyjny szlak spływów kajakowych prowadzących do Bałtyku. W Wałdowie warto zwiedzić kościół o konstrukcji szachulcowej pw. św. Stanisława Kostki z 1716 roku. Z wyposażenia na uwagę zasługują ołtarz i chrzcielnica z 1717 roku, ambona i prospekt organowy z XVIII wieku, empora z muirowaną, pełną balustradą płycinową z XIX wieku oraz dzwony odlane w 1626 i 1862 roku.

Z Wałdowa udajemy się w kierunku miejscowości Dretyn. Droga prowadzi przez zwarty kompleks leśny zwany Puszcza Miastecką, w którym rośnie w przeważającej części bór sosnowy. Po ok. 8 km, skręcając w drogę do Miastka, docieramy do Trzcinna. Najstarszą budowlą we wsi jest szachulcowy kościół pw. Macierzyństwa NMP z 2 połowy XVII wieku. Wokół świątyni zachowały się resztki dawnych nagrobków, w tym jeden z obelisków Massowów. Ciasne wewnątrz kościoła wypełniają niewielkie empory i chór oraz barokowa ambona. Skromnie rzeźbiony ołtarz z XVII wieku ustawiono nietypowo – tyłem do drzwi, więc trzeba obejść go wokół, aby zasiąść w ławach.

W południowo-zachodniej części wioski, na stoku wzgórza nad Jeziorem Trzcieńskim wznosi się okazały eklektyczny pałac z XIX/XX wieku, w otoczeniu rozległego parku krajobrazowego, założonego w I połowie XIX wieku. Miejszem, które również warto zobaczyć, jest park podworski na łagodnym zboczu opadającym do stawu. Ponadto we wsi znajdują się ryglowe domki z początku XIX wieku, stanowiące dawną kolonię mieszkaniową robotników folwarcznych. Atrakcyjne położenie Trzcinna pośród lasów i wzgórz morenowych, dochodzących tu w kierunku południowym od wsi do wysokości 180 m n.p.m., czyni je interesującym miejscem wypoczynku dla amatorów ciszy, wędkarstwa i bazą do organizowania pieszych wycieczek, np. nad Jezioro Skąpe.

Wyjeżdżając z Trzcinna, opuszczamy obszar chronionego krajobrazu nr 6. Skręcamy w lewo i drogą wśród lasów po 4,5 km dojeżdżamy do miejscowości Dretyn. Jest to wieś typu wielodrożnica, położona przy drodze krajowej nr 21 Miastko–Słupsk, w odległości 1 km od lewego dopływu Wieprzy, rzeki Miłacz. We wsi obejrzeć można zachowane domy ryglowe z przełomu XVIII i XIX wieku. Ponadto znajduje się tam na miejscu kościoła późnogotyckiego z około 1500 roku współczesna świątynia, wybudowana w latach 1982-1984. Głąz narzutowy o obwodzie 8,5 m, wysokości 1,5 m, długości 3,5 m i szerokości 2,6 m można zobaczyć w oddziale leśnym nr 128f, w nadleśnictwie Dretyn.

Jadąc z Dretynia drogą w kierunku północno-zachodnim, po 2,5 km wjeżdżamy do miejscowości Tursko, leżącej wśród rozległych lasów. We wsi znajduje się okazały pałac eklektyczny z 1900 roku, otoczony starym, wypielęgnowanym parkiem. Od wschodu, za pałacem, znajduje się jezioro Tursko z trawiastą plażą i pomostem. Latem w pałacowych wnętrzach przystosowanych do goszczenia turystów można znaleźć nocleg. Obecnie mieści się w nim ośrodek szkolno-wychowawczy.

W Tursku trasa zwiedzania dobiega końca. Aby dojechać do Miastka, musimy wrócić do Dretynia na drogę krajową nr 21 i po 12 km w kierunku południowym dotrzeć do miasta.

## **Podsumowanie**

Z położenia gminy Miastko w pojeziernej strefie wysoczyzn morenowych wynika nagromadzenie bogatych i różnorodnych elementów przyrody o cennych i unikatowych walorach krajobrazowych oraz turystycznych.

Zaprojektowane obszary krajobrazu chronionego: „Jezioro Bobięcińskie Wielkie ze Skibską Górą” o powierzchni 3328 ha i „Źródłiskowy obszar rzeki Brdy i Wieprzy na wschód od Miastka” o powierzchni 11 776 ha wyróżniają się dużą lesistością i bogactwem wód. Ich wartość podnoszą naturalne fitocenozy, rezerваты i inne osobliwości przyrodnicze, a nierzadko również cenne pamiątki historyczne i kulturowe. Warto także zwrócić uwagę na parki wiejskie, podworskie i przypałacowe. Teren gminy odznacza się ich dużą liczbą i oprócz tego, że zawierają wspaniałe kolekcje drzew rodzimych i egzotycznych, tworzą przejście od walorów przyrodniczych do kulturowych. Do najbardziej interesujących turystycznie obiektów należą parki w Bobięcinie, Piaszczyńcu, Świerzenku, Trzcinnie i Tursku.

Ciekawie położone, czyste, z urozmaiconą linią brzegową, obfitujące w ryby jeziora upiększają krajobraz miasteczki oraz stwarzają wyjątkowo sprzyjające warunki do rozwoju turystyki kwalifikowanej, w szczególności wodnej – żeglarstwa, wędkarstwa, nurkowania. Niemal na każdym większym jeziorze jest przystań i urządzone kąpielisko z wypożyczalnią sprzętu pływającego. Ponadto położenie większości jezior w zagłębieniach terenowych, osłoniętych bardzo często wzgórzami morenowymi i lasem, sprawia, że ich mikroklimat jest korzystny dla rekreacji.

Piękno przyrody, w niektórych fragmentach pierwotnej, malowniczość krajobrazów, ciche i spokojne zakątki powinny skłonić turystów do zainteresowania się rzekami, które tworzą atrakcyjne szlaki kajakowe.

Ogromne kompleksy leśne, stanowiące prawie 50% powierzchni gminy, o urozmaiconym drzewostanie, oraz właściwe gospodarowanie zwierzyną łowną uczyniło z ziemi miasteczkiej wspaniałe tereny myśliwskie.

Obok dużych, dobrze zagospodarowanych wsi, dysponujących znaczną liczbą miejsc w kwaterach prywatnych, a także zapleczem gastronomiczno-usługowym, spotykamy na terenie gminy małe osady, rozproszone przysiółki i odosobnione leśniczówki oraz gospodarstwa agroturystyczne. Częstą formą zagospodarowania turystycznego są pola namiotowe, kempingi i domy wypoczynkowe nad jeziorami.

Atrakcyjność turystyczną gminy Miastko zwiększają zabytki architektoniczne. Są to najczęściej budowle sakralne, ale nie brak też zabytkowych pałaców, dworców, budynków mieszkalnych i obiektów gospodarskich. Większość pochodzi z XVIII i XIX wieku, lecz spotyka się tu również zabytki z XVII stulecia i starsze.

Niewątpliwie największym atutem gminy jest jakość środowiska naturalnego. Ziemia miastecka oferuje ciszę, spokój, harmonię mało przekształconego krajobrazu i możliwość bliskiego kontaktu z niezmienną przez człowieka przyrodą. Stanowi krainę, gdzie można aktywnie spędzić wolny czas, z dala od wielkomiejskiego zgiełku i pośpiechu, w jakim toczy się codzienne życie. To wszystko nie daje turystom pominąć gminy Miastko przy wyborze miejsca atrakcyjnego wypoczynku.

Problematyka fizycznogeograficzna gminy Miastko poruszana jest w ogólnych opracowaniach poświęconych Pojezierzu Bytowskiemu lub Pomorzu Zachodniemu. Poszczególne elementy środowiska geograficznego gminy zostały opisane w monografiach, opracowaniach geograficznych i materiałach kartograficznych. Do najważniejszych publikacji należą *Dzieje Ziemi Miasteckiej* (1971), *Pojezierze Bytowskie. Monografia geograficzno-ekonomiczna* (1977), *Województwo koszalińskie. Monografia geograficzno-gospodarcza* (1965). Atrakcyjność terenu gminy, zdeterminowana głównie naturalnymi walorami środowiska geograficznego, została natomiast omówiona w małej liczbie przewodników. Najmniej opracowań zawierają materiały kartograficzne, szczególnie mapy tematyczne omawianego obszaru. Wydanie map turystyczno-krajoznawczych prezentujących walory środowiska gminy pomogłyby w promowaniu turystyki na tym bogatym w dziedzictwo przyrodnicze obszarze.

## Literatura

- Czerwiński B., 1978, *Ocena walorów środowiska geograficznego województwa śląskiego dla potrzeb turystyki i rekreacji*, Koszalińskie Studia i Materiały 1
- Czerwiński B., 2000, *Walory przyrodnicze powiatu bytowskiego*, Śląskie Prace Matematyczno-Przyrodnicze 13c
- Czerwiński B., Rudnik S., 1980, *Vademecum turystyczne. Województwo śląskie*, Szczecin
- Diagnoza stanu. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miasto i gmina Miastko*, 1996, Przedsiębiorstwo Zagospodarowania Miast i Osiedli „Teren”, Miastko-Łódź
- Dzieje Ziemi Miasteckiej*, 1971, red. H. Rybicki, Poznań
- Ellwart J., 1995, *Kaszuby*, Gdynia
- Ellwart J., 1999, *Pomorze Środkowe*, Gdynia
- Ellwart J., 2001, *Śladami Bismarcka po Pomorzu. Vademecum historyczno-krajoznawcze*, Gdynia
- Gaworecki W. W., 2000, *Turystyka*, Warszawa
- Janiszewski Z., 1981, *Miastko i okolice*, Szczecin
- Kistowski M., 2000, *Katalog indywidualnych form ochrony przyrody województwa pomorskiego*, Gdańsk
- Kondracki J., 2000, *Geografia fizyczna Polski*, Warszawa
- Kosacki J., Kucharski B., 2001, *Pomorze Zachodnie i Środkowe*, Warszawa
- Kowalczyk A., 2001, *Geografia turystyki*, Warszawa
- Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., 1992, *Geografia turystyczna Polski*, Warszawa

- Plan rozwoju lokalnego na lata 2004-2013. Gmina Miastko*, 2004, Miastko
- Pojezierze Bytowskie. Monografia geograficzno-ekonomiczna*, 1977, red. J. Sylwestrzak, Gdańsk
- Skurzyński P., 2000, *Przewodnik na weekend. Pomorze część wschodnia*, Bielsko-Biała
- Sperski M., Wrześniowski Z., 1971, *Kajakiem po wodach Pomorza Zachodniego*, Warszawa
- Warszyńska J., Jackowski A., 1979, *Podstawy geografii turystyki*, Warszawa
- Województwo koszalińskie. Monografia geograficzno-gospodarcza*, 1965, red. F. Barciński, B. Krygowski, S. Zajchowska, Poznań
- Woźniak K., Górski W., 1997, *Co warto wiedzieć o przyrodzie województwa słupskiego*, Słupsk

### Summary

Natural conditions, which are main advantages of Miastko commune, are first of all highly varied relief (numerous glacial lakes hills reaching height of 237,5 m over the sea level, i.e. Rozwaliny in the Szybskie Mountains) with forests rich in undergrowth and game, long grooved lake gutters and clear water full of fish and abundant network of rivers, attractive trails for hikers and cyclists, leading individual tourists and organized groups to natural and architectural wonders, most of which are protected as cultural and natural goods. Most of these wonders are protected as cultural and natural goods and significant part of Miastko commune is protected as a landscape and included into the European System of Protected Areas.